

# **Dzimtās valodas apguve pirmsskolas vecumā - lingvistiskais aspekts**

**Inese Freiberga**

**RPIVA, 2016**



# Temata aktualitāte

- Latvijā nav sistēmas, kas palīdzētu noteikt bērnu runas prasmi un attīstīt bērnu valodu līdz skolas vecumam (Čeirane, Kremers, Markus, Ureka, 2015)
- 2015. gada martā tika uzsākts EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta finansēts projekts nr. NFI/R/2014/053 „Latviešu valodas monolingvāla un bilingvāla apguve: rīki, teorijas un lietojums”, lai diagnosticētu un uzlabotu latviski runājošu bērnu runas prasmi un palīdzētu to pilnveidot.



# Pētījuma bāze

Pētījumā iekļauti latviešu valodā runājoši 60 bērni:

- vecuma grupā no 4-5 gadiem – 25 bērni;
- Vecuma grupā no 5-6 gadiem – 35 bērni.

Pētījumā analizēta tikai **līdzskaņu** izrunu vārda sākumā, vidū un beigās, jo šajā vecuma grupā to izruna vēl sagādā grūtības

# Pētījuma metodes



**87 vārdi:** lietvārdi; darbības vārdi; prievārdi;

**Attēli:** pazīstami un viegli atpazīstami objekti vai darbības attēlotas krāsainās fotogrāfijās un zīmējumos (*Colourbox* datu bāze);

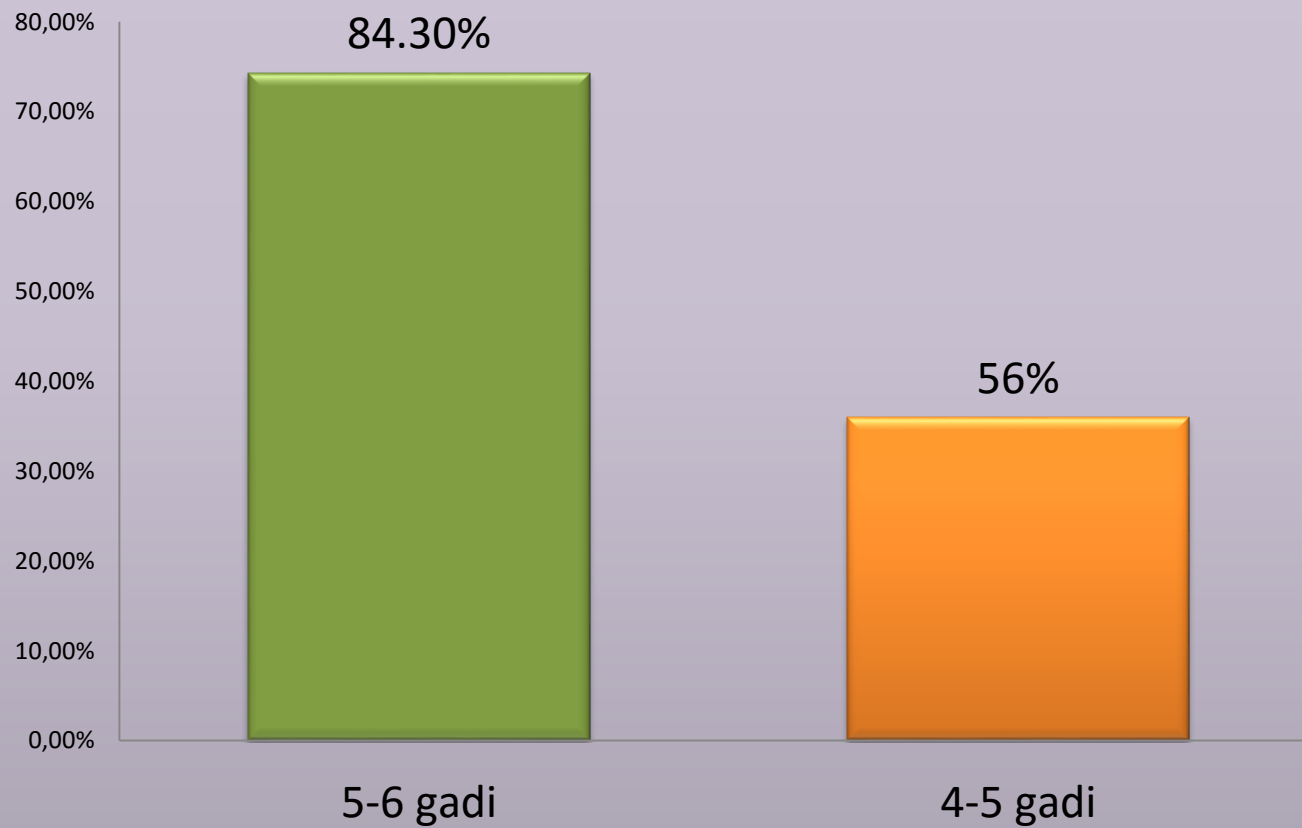
**Skaņas:**

- patskaņi un divskaņi;
- līdzskaņi vārda sākumā un starp vokāļiem;
- līdzskaņu savienojumi: vārda sākumā, vidū, beigās;

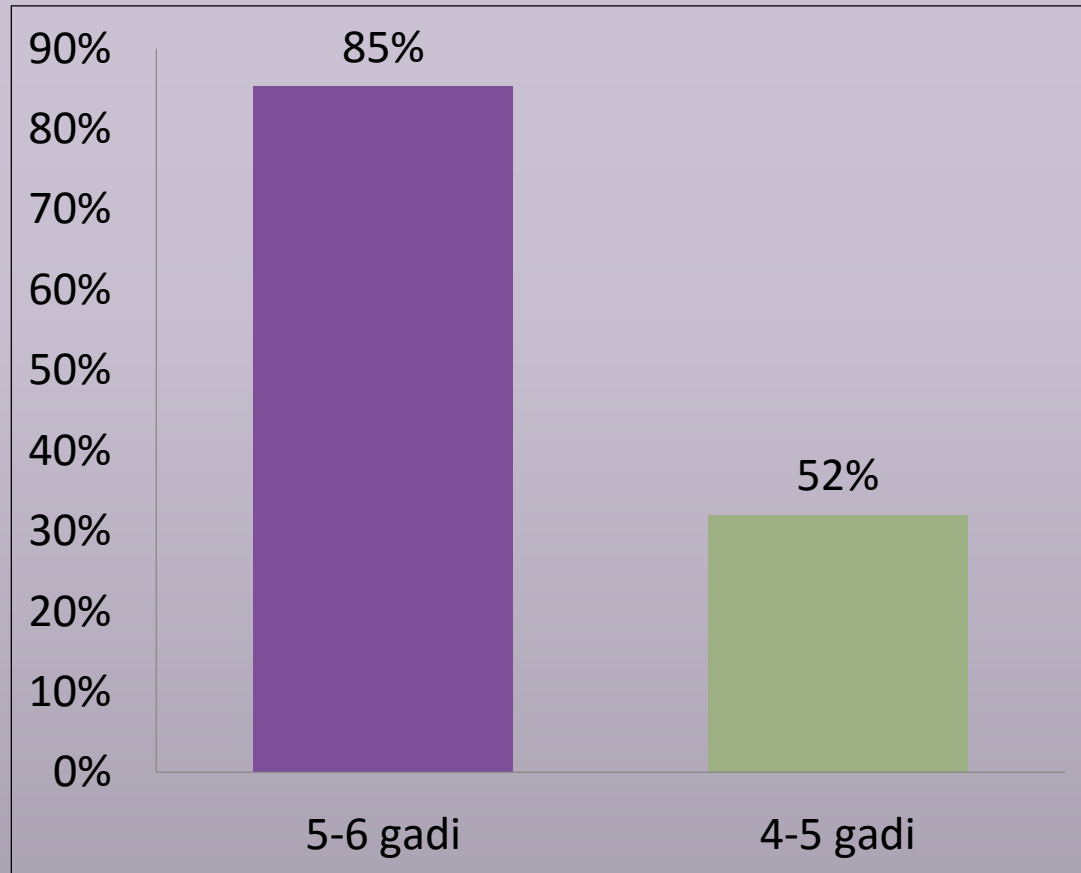
**Vērtēšanas lapa** katram bērnam: tiek veikta vārdu izrunas transkripcija, atzīmēta pareiza vai nepareiza skaņu izruna, tiek atzīmēts bērna kods, vecums (gadi un mēneši);

3 vērtētāji katram bērnam: testēšanas laikā un klausoties ierakstu

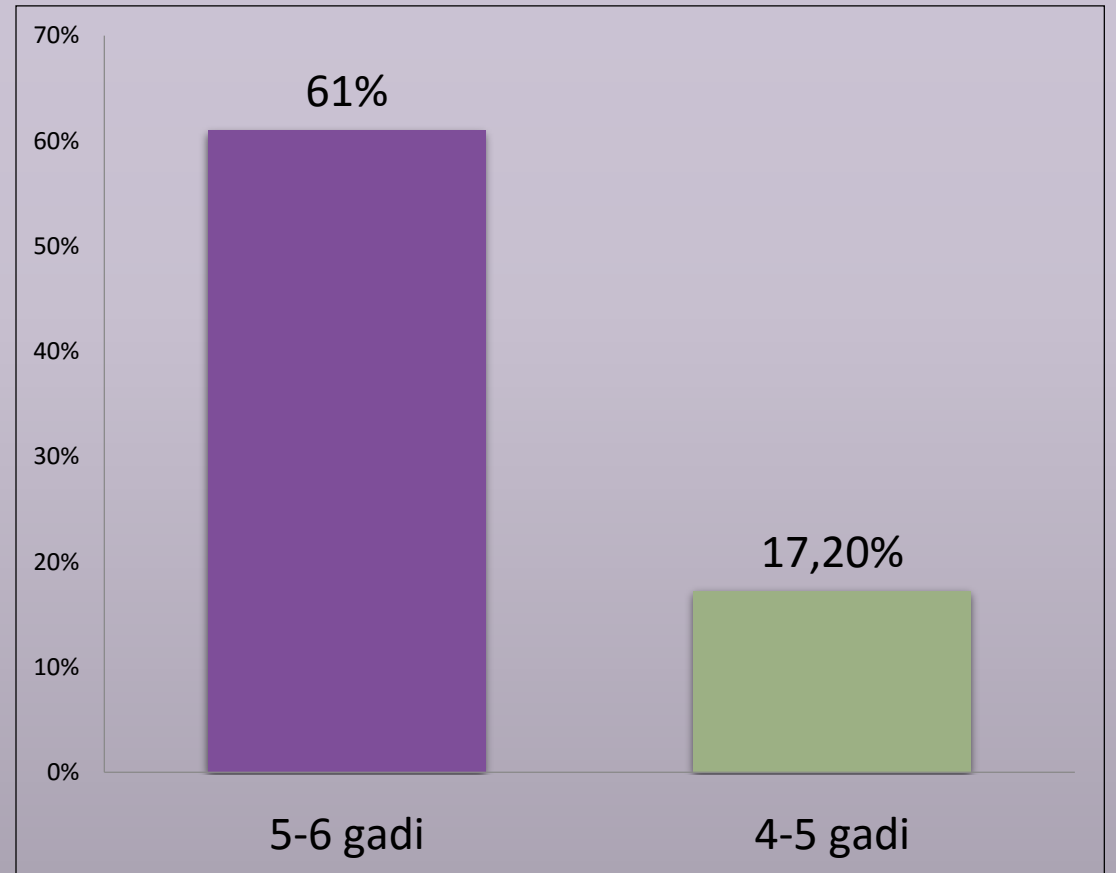
# Līdzskaņu pareiza izruna 4-5 un 5-6 gadu vecu bērnu grupās (%)



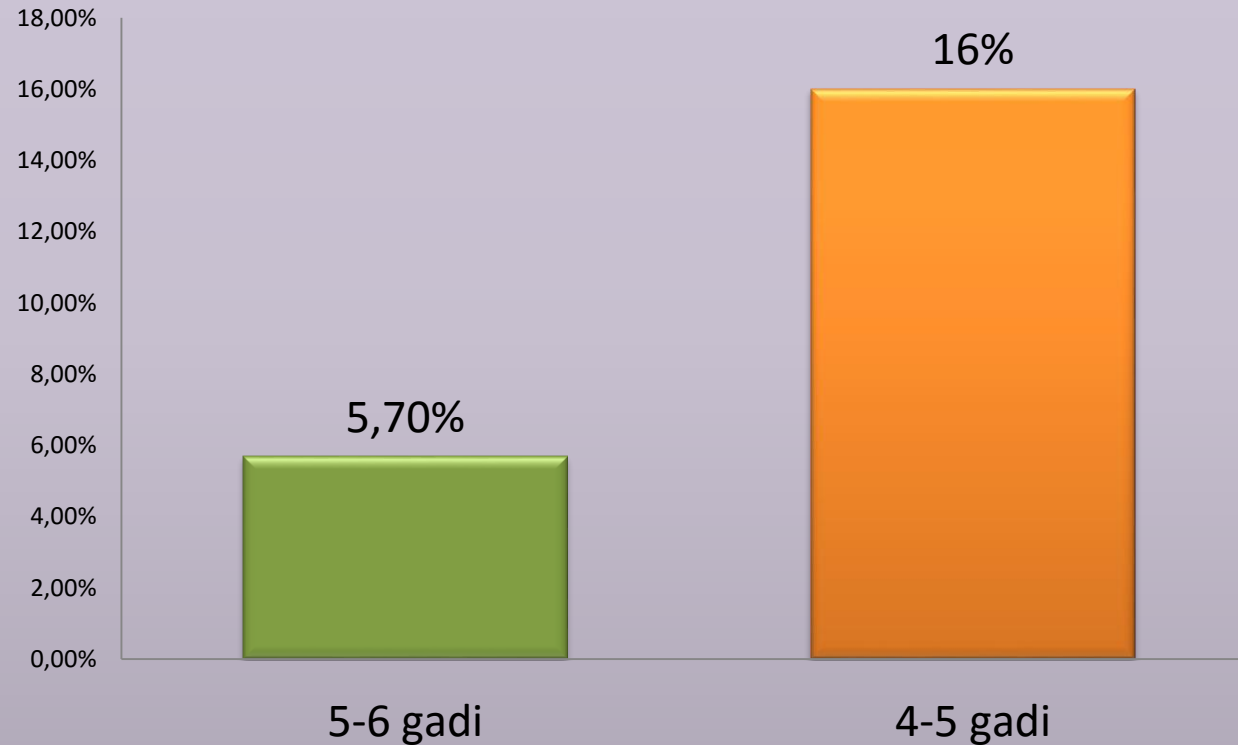
## Līdzskaņu izruna vārda sākumā 4-5 un 5-6 gadus vecu bērnu grupās (%)



## Līdzskaņu izruna vārda vidū 4-5 un 5-6 gadus vecu bērnu grupās (%)



# Līdzskaņu izruna vārda beigās 4-5 un 5-6 gadus vecu bērnu grupās.



# Raksturīgākās līdzskaņu izrunas grūtības vārda sākumā



- Vibranta *r* izruna (izlaiž; aizstāj ar citu; izrunā neprecīzi);
- Vibranta *r* izruna savienojumos: *tr-* un *kr-* izlaiž;
- *Ģ* aizstāj ar *Dž*;
- *Ķ* aizstāj ar *Č*;
- Līdzskaņu savienojums *bl-*, *kl-* ar izlaistu *l* [*būze*];
- Līdzskaņu savienojums *dv-* ar neizrunātu *d* [*vielis*], ar izlaistu *v* [*dielis*], ar vietām apmainītām skaņām [*dlievis*];
- Līdzskaņu savienojums *šk-* pārtop *šč-* [*ščēres*], tiek izlaists *š* [*čēres*]



# Raksturīgākās līdzskaņu izrunas grūtības vārda vidū

- Vibrants *r* starp patskaņiem – tiek izlaists [*tauenis*], aizstāts ar *l* vai *v*;
- Vibranta *r* izruna savienojumos: *-tr-* tiek izlaists *r* [*puta*];
- Līdzskaņu savienojumi *-rn-* tiek izlaists *r* [*spāni*]; *-rv-* tiek izlaists *v* [*duris*]; *-rk-* tiek izlaists *r* [*bukāns*];
- Diftongiskajā savienojumā *-il-* līdzskanis *l* aizstāts ar *u* [*viuki*] – raksturīga kļūda abās vecuma grupās

# Raksturīgākās līdzskaņu izrunas grūtības vārda beigās



- Vibrants *r* netiek izrunāts [*dze*] vai aizstāts ar *j* [*dzej*];
- *Š* tiek izrunāts kā *S* [*pūs*]

# Secinājumi

- Vērojama nozīmīga atšķirība ir starp abām vecuma grupām: pareizas izrunas gadījumu skaits 4-5 gadus vecu bērnu grupā ir **56%**, bet 5-6 gadus vecu bērnu grupā **84,3 %**. Ievērojamas atšķirības vērojamas gan līdzskaņu izrunā vārda sākumā, gan vārda vidū, gan vārda beigās.
- Vairāku līdzskaņu: *r*, *l*, *k*, *g* izruna ir problemātiska abās vecuma grupās, tomēr 5-6 gadu vecumā izrunas kļūdas vērojamas retāk. Tas pats attiecināms uz līdzskaņu savienojumiem.
- Katra bērna individuālās izrunas nepilnības ir atšķirīgas – vieniem grūtības rada tikai dažas skaņas, citiem vērojams plašāks izrunas kļūdu spektrs.



*Paldies par uzmanību!*